

POSTĘPOWANIE Z ZANIECZYSZCZONYMI TERENAMI PRZEMYSŁOWYMI W ASPEKCIE NOWYCH PRZEPISÓW PRAWNYCH – CZĘŚĆ I. HISTORYCZNE ZANIECZYSZCZENIE POWIERZCHNI ZIEMI

Magdalena Wiśniewska¹, Agnieszka Pusz¹

¹ Katedra Ochrony i Kształtowania Środowiska, Wydział Instalacji Budowlanych, Hydrotechniki i Inżynierii Środowiska, Politechnika Warszawska, ul. Nowowiejska 20, 00-653 Warszawa, e-mail: magdalena.wisniewskaa@gmail.com; agnieszka.pusz@is.pw.edu.pl

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono sposób postępowania z terenami przemysłowymi, na których wystąpiło historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi, wraz ze wskazaniem sposobu dobrania właściwej metody ich remediacji. Organy administracji publicznej, w tym przede wszystkim Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska (RDOŚ) oraz starosta, odpowiedzialni są m.in. za identyfikację terenów, na których wystąpiło odpowiednio historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi oraz potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska odpowiedzialny jest za prowadzenia oraz uaktualnianie rejestru, w którym znajdują się informacje na temat zidentyfikowanych terenów zanieczyszczonych przez RDOŚ oraz starostę. W artykule poruszone zostały również kwestie dotyczące obowiązków oraz odpowiedzialności władających powierzchnią ziemi, a także kosztów za korzystanie ze środowiska z uwzględnieniem zasady „zanieczyszczający płaci”.

Słowa kluczowe: powierzchnia ziemi, historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi, potencjalne historyczne zanieczyszczenie, rejestr, remediacja

PROCEEDINGS WITH CONTAMINATED INDUSTRIAL SITES IN TERMS OF NEW LEGISLATION – PART I. HISTORICAL POLLUTION OF THE EARTH’S SURFACE

ABSTRACT

This article shows a way of dealing with the industrial areas, where historical contamination of the earth’s surface occurred, together with an indication of the proper remediation method selection. Public Administration authorities, including the Regional Director of Environmental Protection (RDOŚ) and the governor are responsible, among others, for identifying areas where historical contamination or potential historical contamination of the earth’s surface occurred. General Director of Environmental Protection is responsible for conducting and updating the registry, which contains information on identified by RDOŚ and district governor contaminated areas. The article discusses also issues related to the duties and responsibilities wielding the earth’s surface, as well as the costs of using the environment, taking into account the “polluter pays” principle.

Keywords: the earth’s surface, historical pollution of the earth’s surface, the potential historical contamination, register, remediation

WSTĘP

Problematyka zanieczyszczenia gleb, w szczególności metalami, dotyczy przede wszystkim obszarów dawnego i obecnego funkcjonowania obiektów wydobywania oraz przetwórstwa rud metali, zakładów metalurgicznych, a także terenów dużych miast [Karczewska i in. 2008, 2010].

Część terenów w wyniku m.in. prowadzenia działalności przemysłowej oraz niewłaściwych zabiegów rolniczych uległa zdegradowaniu, natomiast niektóre grunty całkowicie utraciły swoją wartość użytkową.

Powierzchnia gruntów zdegradowanych i dewastowanych w Polsce na 2014 r. wyniosła 62774 ha, natomiast na 2015 r. – 63400 ha [GUS 2015;

2016]. Zgodnie z informacjami przedstawionymi przez Główny Urząd Statystyczny [GUS 2015; 2016] w 2014 r. w ciągu roku zrehabilitowanych zostało 2171 ha gruntów, zagospodarowanych – 700 ha, natomiast w 2015 r. odpowiednio 1807 ha i 855 ha (rys. 1).

W polskim prawodawstwie tematykę zanieczyszczenia terenów, w tym wystąpienia historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi oraz ich remediacji regulują w szczególności:

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (zwana dalej „ustawą POŚ”);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. *w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi*;
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. *w sprawie rejestru historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi*.

Dodatkowo istnieje wiele innych aktów prawnych poruszających kwestię powierzchni ziemi, w tym:

- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. *o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie*;
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. *o ochronie gruntów rolnych i leśnych*;
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. *Prawo geologiczne i górnicze*;
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. *o odpadach*;
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. *w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku*;
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. *w sprawie rejestru szkód w środowisku*;
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. *w sprawie działań naprawczych*.

Celem pracy było określenie sposobu postępowania z zanieczyszczonymi terenami przemysłowymi, w tym głównie z historycznymi zanieczyszczeniami powierzchni ziemi, w związku ze zmianami w polskim prawodawstwie. Cel ten zrealizowano poprzez omówienie obowiązków władających powierzchnią ziemi oraz organów administracyjnych w przypadku wystąpienia historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi, a także określenie sposobu doboru właściwej metody ich remediacji wraz ze wskazaniem kosztów działań naprawczych.

DEFINICJE ZWIĄZANE Z HISTORYCZNYM ZANIECZYSZCZENIEM POWIERZCHNI ZIEMI

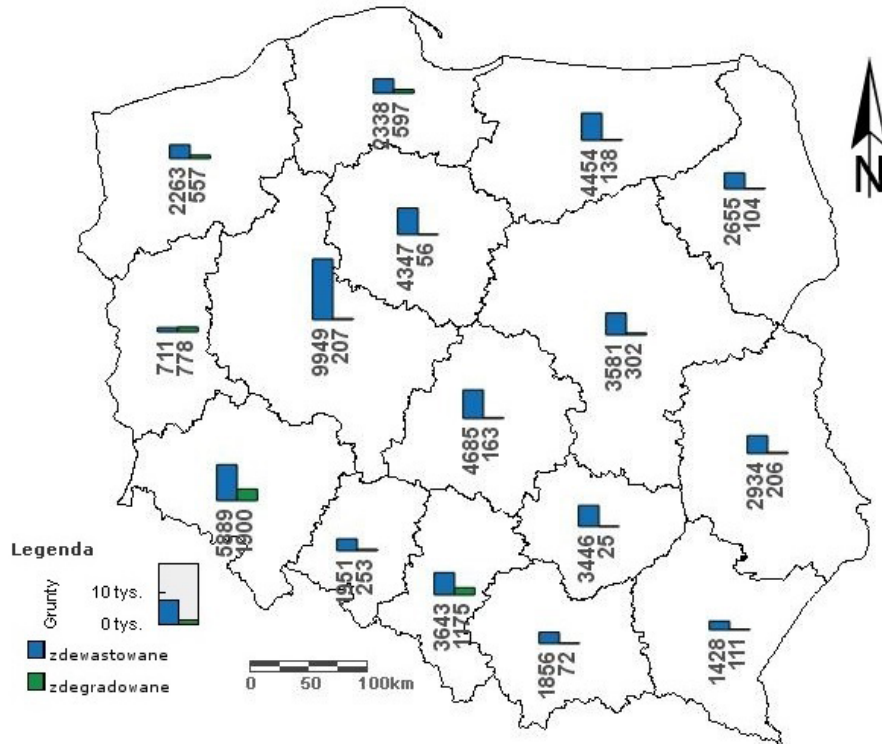
Pod pojęciem powierzchni ziemi rozumie się ukształtowanie terenu, glebę (czyli górną warstwę litosfery, złożoną z części mineralnych, materii organicznej, wody glebowej, powietrza glebowego i organizmów, która obejmuje wierzchnią warstwę gleby i podglebie), ziemię (oznaczającą górną warstwę litosfery, znajdującą się poniżej gleby, do głębokości oddziaływania człowieka) oraz wody gruntowe, określane jako wody podziemne w rozumieniu art. 9 ust. 1 pkt 22 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne*, znajdujące się w strefie nasycenia i pozostają w bezpośredniej styczności z gruntem lub podglebiem (art. 3 pkt 25 ustawy POŚ).

W sytuacji, gdy emisja może być szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, powodować szkodę w dobrach materialnych, pogarszać walory estetyczne środowiska, a także kolidować z innymi, uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska mowa jest o zanieczyszczeniu (art. 3 pkt 49 ustawy POŚ).

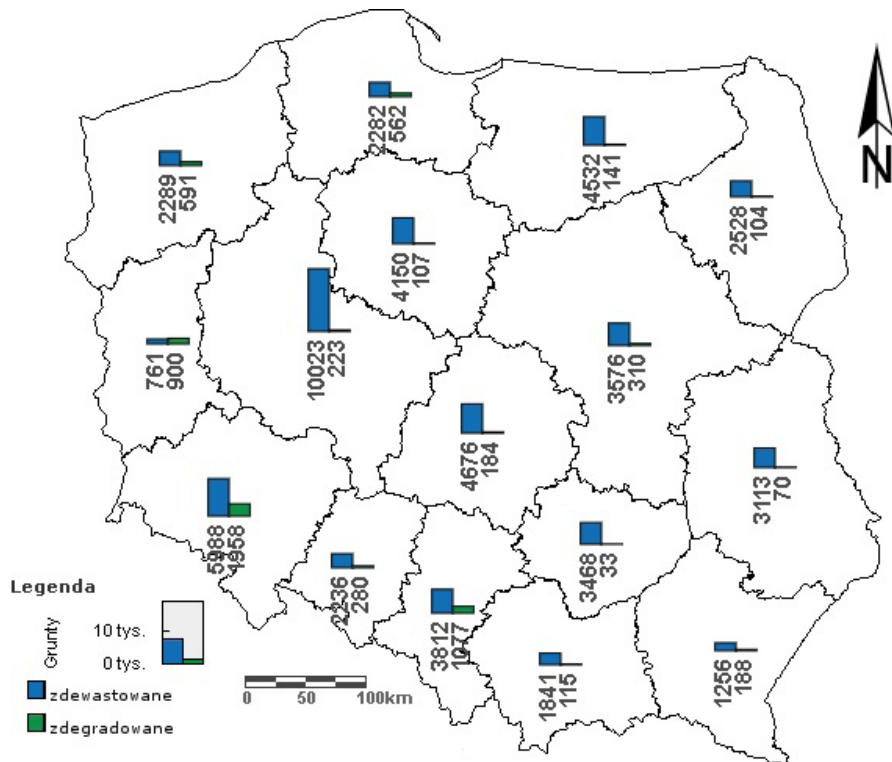
W przypadku, gdy zanieczyszczenie powierzchni ziemi zaistniało przed dniem 30 kwietnia 2007 r. lub wynika ono z działalności, która została zakończona przed ww. dniem mowa jest o historycznym zanieczyszczeniu powierzchni ziemi (art. 3 pkt 5a ustawy POŚ). Zanieczyszczenie to może powstać również wówczas, gdy szkoda w środowisku w powierzchni ziemi została spowodowana przez emisję lub zdarzenie od którego upłynęło więcej niż 30 lat. Wprowadzenie definicji historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi poprzez określenie daty granicznej pozwala w prosty sposób rozróżnić zanieczyszczenia powierzchni ziemi i stosować właściwą podstawę prawną przy podejmowaniu działań remediacyjnych.

W myśl art. 6 pkt 11 lit. b i c ustawy *o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie* za szkodę w środowisku w powierzchni ziemi uznaje się działania powodujące zanieczyszczenie gleby lub ziemi, w tym w szczególności zanieczyszczenie mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi.

a)

b)

Rys. 1. Grunty zdewastowane i zdegradowane A) w 2014 r. i B) w 2015 r. wymagające rekultywacji [opracowane na podstawie strony: <https://geo.stat.gov.pl/imap/>]

Fig. 1. Land devastated and degraded A) in 2014 and B) in 2015 needed reclamation [developed on the basis of the page: <https://geo.stat.gov.pl/imap/>]

OBOWIĄZKI WŁADAJĄCYCH POWIERZCHNIĄ ZIEMI ORAZ ORGANÓW ADMINISTRACYJNYCH

Historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi identyfikuje się na podstawie rozporządzenia z dnia 1 września 2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia. Ponadto w wymienionym akcie prawnym uregulowane zostały kwestie dotyczące rodzajów działalności mogących z dużym prawdopodobieństwem powodować historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi wraz ze wskazaniem przykładowych zanieczyszczeń jakie mogą powstać podczas ich funkcjonowania, a także substancje powodujące ryzyko wraz z ich dopuszczalnymi zawartościami w glebie oraz ziemi. Tematyka ta zostanie omówiona w kolejnym artykule pt. „Zanieczyszczenia powierzchni ziemi na terenach przemysłowych w aspekcie nowych przepisów prawnych – Część II. Sposób prowadzenia oceny”.

Władający powierzchnią ziemi, który stwierdził wystąpienie historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi na terenie będącym w jego władaniu, jest zobowiązany niezwłocznie zgłosić ten fakt Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska (RDOŚ). Zgłoszenie powinno zawierać informacje na temat czasu wystąpienia zanieczyszczenia powierzchni ziemi. Jednym z załączników do zgłoszenia jest dokumentacja potwierdzająca wystąpienie historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi w środowisku, w której określone zostaną substancje powodujące ryzyko oraz wyniki badań zanieczyszczenia gleby i ziemi tymi substancjami (art. 101e ust. 1 i 2 ustawy POŚ). Podobnie sytuacja wygląda w przypadku zgłaszania potencjalnego historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi. Przyczyną zawiadomienia może złożyć każdy, kto stwierdzi jego wystąpienie, natomiast zgłoszenie składa się odpowiedniemu staroście (art. 101e ust. 3 i 4 ustawy POŚ).

Organem odpowiedzialnym za identyfikację potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi jest starosta. Identyfikację tych terenów wykonuje się poprzez:

- ustalenie działalności mogącej z dużym prawdopodobieństwem powodować historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi, eksploatowanej na danym terenie przed dniem 30 kwietnia 2007 r.;
- określenie listy substancji powodujących ryzyko, których wystąpienie w glebie lub ziemi

jest spodziewane ze względu na rodzaj prowadzonej działalności;

- analizę dostępnych informacji na temat zagrożenia zanieczyszczeniem gleby lub ziemi;
- wykonanie pierwszego etapu badań zanieczyszczenia gleby i ziemi (art. 101d ust. 1 ustawy POŚ).

Na tej podstawie ww. informacji starosta sporządza wykaz potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi, który aktualizowany jest co 2 lata (art. 101d ust. 7 ustawy POŚ) i przekazywany RDOŚ.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska może, w drodze decyzji, nałożyć na władającego powierzchnią ziemi obowiązek wykonania badań zanieczyszczenia gleby i ziemi oraz wyznaczyć termin przedłożenia wyników tych badań w przypadku terenów, na których była prowadzona działalność przed dniem 30 kwietnia 2007 r. mogąca z dużym prawdopodobieństwem powodować historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi, a także istnieją podejrzenia wskazujące na jego wystąpienie (art. 101f ust. 1 ustawy POŚ). Dzięki tym działaniom ww. organ ma możliwość kontrolowania terenów przemysłowych oraz identyfikacji zanieczyszczeń w powierzchni ziemi, jak również dobrania właściwej metody remediacji, zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”. Wyniki badań gleby i ziemi należy przechowywać przez 5 lat od zakończenia roku kalendarzowego, gdyż RDOŚ lub Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska (WIOŚ) mogą stwierdzić konieczność ich przedłożenia w urzędzie. RDOŚ może wykonać badania zanieczyszczenia gleby i ziemi, celem potwierdzenia, czy na analizowanym terenie wystąpiło historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi lub też opracowania planu remediacji (art. 101g ust. 1 ustawy POŚ). Wykonywanie tych badań przez organ jest możliwe jedynie w przypadku, gdy nie ma możliwości nałożenia tego obowiązku na władającego powierzchnią ziemi podmiot korzystający ze środowiska.

W sytuacji, gdy na terenie należącym do władającego powierzchnią ziemi wystąpi historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi, podmiot ten zobowiązany jest do przeprowadzenia remediacji (art. 101h ust. 1 ustawy POŚ). W polskim systemie prawnym dla przypadków historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi przyjęto zasadę domniemania odpowiedzialności władającego powierzchnią ziemi za zanieczyszczenie gleby lub ziemi, w okresie jego władania. Jedyne odstępstwo od tej zasady występuje w sytuacji,

gdy wykaże on, że zanieczyszczenie spowodował inny podmiot, a władający powierzchnią ziemi nie posiadał na ten temat wiedzy, ani nie wyraził zgody na działania, które spowodowały zanieczyszczenie. Jeżeli zanieczyszczenie powierzchni ziemi spowodował inny podmiot za zgodą i wiedzą władającego powierzchnią ziemi, są oni obaj zobowiązani są do przeprowadzenia remediacji.

REJESTR HISTORYCZNYCH ZANIECZYSZCZEŃ POWIERZCHNI ZIEMI

Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska jest organem odpowiedzialnym za prowadzenie rejestru, w którym będą znajdowały się informacje dotyczące historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi na terenie kraju (art. 101c ust. 1 ustawy POŚ). W przedmiotowym rejestrze gromadzone są informacje dotyczące m.in.:

- potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi oraz historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi, w tym ich charakterystyki, miejsca wystąpienia zanieczyszczenia, czasie jego pojawienia się oraz aktualnym statusie terenu;
- przeprowadzonych remediacji oraz osiągniętych w ich wyniku efektach ekologicznych z uwzględnieniem kwestii dotyczących sposobu jej realizacji, terminu rozpoczęcia i zakończenia działań oraz informacji, czy ocena przeprowadzenia remediacji potwierdziła jej zgodność z ustalonym planem remediacji;
- działalności prowadzonej obecnie oraz w przeszłości na terenach, na których wystąpiło potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi lub historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi;
- innych zagadnień związanych z historycznym zanieczyszczeniem powierzchni ziemi, w szczególności kwestii prowadzonych postępowań administracyjnych i sądowno-administracyjnych w sprawach historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi.

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie rejestru szkód w środowisku potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi oraz historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi charakteryzuje się poprzez podanie:

- łącznej szacowanej lub potwierdzonej powierzchni terenu zanieczyszczonej każdą substancją powodującą ryzyko;

- charakterystyki zanieczyszczenia uwzględniającej wszystkie substancje powodujące ryzyko, które występują lub mogą wystąpić na danym obszarze, ich zawartość, grupę gruntów wraz z ich właściwościami.

RDOŚ aktualizuje i uzupełnia rejestr w oparciu o plany remediacji, wykonane badania, aktualizacje wykazów wykonywanych przez starostów oraz oceny przeprowadzenia remediacji, w terminie do 6 miesięcy od dnia ich otrzymania (art. 101c ust. 5 ustawy POŚ). Organ ten może również, w drodze decyzji skierowanej do władającego powierzchnią ziemi, wykreślić wpis z rejestru, jeżeli nie potwierdzono historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi. Sytuacja ta może wystąpić w przypadku, gdy badania zanieczyszczenia gleby i ziemi, albo badania wykonywane przy opracowaniu planu remediacji nie potwierdziły występowania na danym terenie historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi (art. 101c ust. 7 ustawy POŚ). Ponadto Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska może dokonywać zmian w rejestrze, jeżeli stwierdzi niezgodność zawartych w nim danych z posiadanymi przez urząd informacjami (art. 101c ust. 8 ustawy POŚ).

REMEDIACJA

Pojęcie rekultywacji terenów zdegradowanych zostało usunięte z ustawy POŚ. Obecnie w polskim systemie prawnym zdefiniowano jedynie termin rekultywacji gruntów. Zgodnie z art. 4 pkt 18 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych pod pojęciem tym rozumie się prace powodujące nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych bądź przyrodniczych poprzez ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Termin ten jednak odnosi się jedynie do gruntów rolnych oraz leśnych.

Do ustawy POŚ wprowadzona została definicja remediacji, a także uregulowane zostały kwestie dotyczące obowiązku i sposobu jej realizacji. W myśl art. 3 pkt 31b ustawy POŚ działania remediacyjne polegają na poddaniu gleby, ziemi i wód gruntowych działaniom mającym na celu usunięcie lub zmniejszenie ilości substancji powodujących ryzyko, ich kontrolowanie oraz ograniczenie

rozprzestrzeniania się, tak aby teren zanieczyszczony przestał stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, z uwzględnieniem obecnego i, o ile jest to możliwe, planowanego w przyszłości sposobu użytkowania terenu.

Remediację terenu zanieczyszczonego wykonuje się w oparciu o plan remediacji. W celu jego uzyskania do RDOŚ przedkłada się projekt planu remediacji, który zawiera informacje dotyczące terenu wymagającego przeprowadzenia remediacji, aktualnego i planowanego sposobu jego użytkowania, właściwości gleby oraz rodzaju pokrycia terenu, budowy geologicznej i warunków hydrogeologicznych terenu, substancji powodujących ryzyko wraz z wynikami badań zanieczyszczenia gleby i ziemi wykonanymi przez odpowiednie laboratorium, oceny występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, a także planowanego sposobu przeprowadzenia remediacji oraz terminie jej rozpoczęcia i zakończenia wraz z określeniem sposobu potwierdzenia przeprowadzenia remediacji (art. 101l ust. 3 ustawy POŚ). Warunki przeprowadzenia remediacji w drodze decyzji uzgadnia RDOŚ.

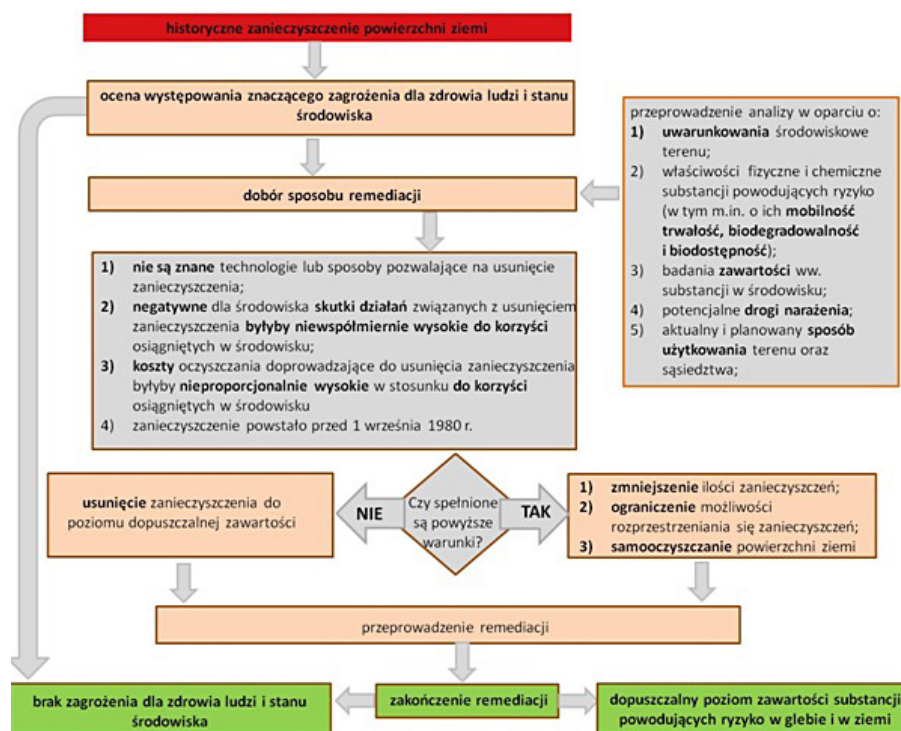
Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa podczas opracowania sposobu remediacji te-

renu, na którym wystąpiło zanieczyszczenie powierzchni ziemi, w pierwszej kolejności należy rozważyć możliwość usunięcia zanieczyszczenia do poziomu zawartości dopuszczalnej (rys. 2). Je-dyne odstępstwa możliwe są w przypadku, gdy:

- nie są znane technologie lub sposoby pozwalające na usunięcie zanieczyszczenia;
- negatywne dla środowiska skutki działań związanych z usunięciem zanieczyszczenia byłyby niewspółmiernie wysokie do korzyści osiągniętych w środowisku;
- koszty oczyszczania doprowadzające do usunięcia zanieczyszczenia byłyby nieproporcjonalnie wysokie w stosunku do korzyści osiągniętych w środowisku, zanieczyszczenie powstało przed 1 września 1980 r. (art. 101q ust. 3 ustawy POŚ).

W ww. sytuacjach remediację wykonuje się do momentu usunięcia znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi i stanu środowiska z uwzględnieniem obecnego i planowanego sposobu użytkowania terenu, tj. poprzez:

- zmniejszenie ilości zanieczyszczeń;
- ograniczenie możliwości ich rozprzestrzeniania się wraz z prowadzeniem okresowych badań kontrolnych zanieczyszczenia gleby i ziemi;

Rys. 2 Schemat doboru sposobu remediacji
Fig. 2 Scheme to choose a remediation method

- przeprowadzenie samooczyszczania powierzchni ziemi (w tym również wspomagającego samooczyszczania), obejmującego prowadzenie badań zanieczyszczenia gleby lub ziemi, sposób ograniczenia dostępu ludzi do zanieczyszczonego terenu, a także konieczność zmiany sposobu użytkowania zanieczyszczonego terenu (art. 101q ust. 1 pkt. 2 ustawy POŚ).

W przypadku, gdy na etapie oceny występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi i stanu środowiska stwierdzony zostanie brak znaczącego zagrożenia dla ww. elementów, RDOŚ może w drodze decyzji stwierdzić brak konieczności przeprowadzenia remediacji (art. 101p ust. 2 ustawy POŚ).

KOSZTY REMEDIACJI

Koszty remediacji obejmują badanie zanieczyszczeń gleby i ziemi, opracowanie projektu planu remediacji, a także przeprowadzenie remediacji (art. 101k ustawy POŚ). Koszty te ponosi władający powierzchnią ziemi. Jedyne odstępstwo od tej zasady występuje w przypadku, gdy:

- nie można wszcząć wobec władającego powierzchnią ziemi postępowania egzekucyjnego dotyczącego obowiązku przeprowadzenia remediacji albo egzekucja okazała się bezskuteczna;
- władający powierzchnią ziemi wykaże, że przed objęciem przez niego nieruchomości zanieczyszczenie spowodował inny sprawca, wobec którego nie można wszcząć postępowania egzekucyjnego dotyczącego obowiązku przeprowadzenia remediacji albo egzekucja okazała się bezskuteczna;
- władający powierzchnią ziemi dokonał zgłoszenia na podstawie art. 12 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw oraz starosta uwzględnił zgłoszenie w rejestrze zawierającym informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleby lub ziemi, z wyszczególnieniem terenów, na których obowiązek rekultywacji obciążał starostę;
- występuje zagrożenie dla zdrowia ludzi lub możliwość powstania nieodwracalnych szkód w środowisku w związku z czym należy prze-

prowadzić natychmiastowe działania remedacyjne (art. 101i ustawy POŚ).

W tych przypadkach konieczność przeprowadzenia remediacji spoczywa na Regionalnym Dyrekturze Ochrony Środowiska. Może on jednak w drodze decyzji nałożyć obowiązek zwrotu poniesionych kosztów remediacji na władającego powierzchnią ziemi wraz z określeniem ich wysokości, a także sposobu i terminu ich uiszczenia (art. 101k ust. 2 ustawy POŚ). Ponadto w sytuacji, gdy władający powierzchnią ziemi wykaże, że historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi spowodował inny sprawca organ zobowiązany jest nałożyć na ten podmiot obowiązek zwrotu poniesionych kosztów. Jedynie, gdy władający powierzchnią ziemi lub inny sprawca nie zostali zidentyfikowani, nie można wszcząć wobec nich postępowania egzekucyjnego, egzekucja okazała się bezskuteczna albo też koszty postępowania egzekucyjnego są wyższe niż kwota możliwa do odzyskania, RDOŚ może odstąpić od zwrotu kosztów remediacji w części lub w całości (art. 101k ust. 4 ustawy POŚ).

W związku z wysokimi kosztami realizacji działań remedacyjnych Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej ogłosił konkurs projektów w ramach *Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 Działanie 2.5 „Poprawa jakości środowiska miejskiego”* dotyczący trzech typów wniosków:

1. wsparcie dla zanieczyszczonych lub zdegradowanych terenów;
2. rozwój terenów zieleni w miastach i ich obszarach funkcjonalnych;
3. inwentaryzacja terenów zdegradowanych i terenów zanieczyszczonych [<http://poiis.nfosigw.gov.pl/>].

Całkowita kwota przeznaczona do rozdysponowania na wnioskodawców wyniosła 104,2 mln zł, przy czym na projekty pierwszego i drugiego rodzaju przeznaczono maksymalne finansowanie na kwotę 50 mln zł, natomiast na inwentaryzację terenów zdegradowanych i zanieczyszczonych 4,2 mln zł. Konkurs przeznaczony został dla jednostek samorządu terytorialnego, podmiotów świadczących usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego oraz dla regionalnych dyrekcji ochrony środowiska w przypadku 1 i 3 typu [<http://poiis.nfosigw.gov.pl/>].

PODSUMOWANIE

1. Potencjalne zanieczyszczenie powierzchni ziemi może zgłosić każda osoba właściwemu staroście, natomiast o historycznym zanieczyszczeniu powierzchni ziemi zawiadania władający powierzchnią ziemi odpowiedniego Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.
2. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska dzięki swoim kompetencjom oraz możliwości nałożenia obowiązku wykonania badań na władającego powierzchnią ziemi, ma możliwość kontrolowania terenów przemysłowych oraz identyfikacji zanieczyszczeń w powierzchni ziemi, jak również dobrania właściwej metody remediacji, zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”.
3. Pojęcie rekultywacji gruntów zgodnie z ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych dotyczy jedynie terenów rolnych i leśnych. W przypadku zanieczyszczenia terenów przemysłowych wprowadzone zostało pojęcie remediacji.
4. RDOŚ zatwierdza plan remediacji terenu, na którym wystąpiło historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi i określa metodę jego remediacji dobraną w zależności od rodzaju substancji powodujących ryzyko oraz wielkości zanieczyszczonego terenu.
5. Władający powierzchnią ziemi ma obowiązek doprowadzić zanieczyszczony teren przemysłowy do stanu niepowodującego znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi i stanu środowiska.
6. RDOŚ może odstąpić od konieczności przeprowadzenia remediacji w przypadku, gdy stwierdzony zostanie brak znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi i stanu środowiska.

LITERATURA

1. Główny Urząd Statystyczny. 2016. Mały Rocznik Statystyczny Polski. Warszawa.
2. Główny Urząd Statystyczny. 2015. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa.
3. <http://poiis.nfosigw.gov.pl/>(stan na 31.10.1016 r.).
4. Karczewska A. i in. 2010. Analiza rozwiązań dotyczących dokonywania oceny zanieczyszcze-

nia gleby, ziemi i wód gruntowych, wynikająca z potrzeby zapewnienia właściwego wdrożenia dyrektywy 2010/75/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych.

5. Karczewska A., Kabała C. 2010. Gleby zanieczyszczone metalami ciężkimi i arsenem na Dolnym Śląsku – potrzeby i metody rekultywacji. Zeszyty naukowe Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. Rolnictwo XCVI, Nr 576.
6. Karczewska A., Spiak Z., Kabała C., Gałka B., Szopka K., Jezierski P., Kocan K. 2008. Ocena możliwości zastosowania wspomaganą fitostrakcji do rekultywacji gleb zanieczyszczonych emisjami hutnictwa miedzi. Wydawnictwo Zante. Wrocław.
7. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi (Dz. U. z 2016 r. poz. 1395).
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie rejestru historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi (Dz. U. z 2016 r. poz. 1397).
9. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku (Dz. U. z 2016 r. poz. 1399).
10. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie rejestru szkód w środowisku (Dz. U. z 2016 r. poz. 1398).
11. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie działań naprawczych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1396).
12. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672, ze zm.);
13. Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 909, ze zm.).
14. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1789, ze zm.).
15. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2016 r. poz. 1131, ze zm.);
16. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21, ze zm.).
17. Wiśniewska M., Pusz. A. 2015. Postępowanie z terenami zanieczyszczonymi w aspekcie nowych przepisów prawnych w odniesieniu do gleb. Monografia: Współczesne problemy ochrony środowiska. Praca zbiorowa pod redakcją Krzysztofa Piekonia i Magdaleny Bogackiej.